

Organizovaný zločin v Poľsku

Anotácia: Príspevok sa dotýka problematiky organizovaného zločinu v Poľsku za posledných (zo štatistického hľadiska) 15 rokov. Text sa zaoberá nasledujúcimi otázkami: organizovaný zločin v právnej a kriminalistickej perspektíve (vrátane modelov a foriem), organizácia štruktúr a aktuálneho ohrozenia organizovaným zločinom v Poľsku. Štúdia je obohatená o vybrané štatistické údaje (vo forme tabuliek a diagramov) týkajúce sa zistených nebezpečenstiev zo strany organizovaných zločineckých štruktúr a výsledkov boja polície proti spomenutým štruktúram.

Kľúčové slová: Organizovaný zločin, polícia, formy a metódy operačnej činnosti, obchodovanie s bielym mäsom, falšovanie peňazí.

Úvod

Je všeobecne známe, že trestný čin je trestne stíhateľný, protiprávny, zavinený a do značnej miery spoločensky škodlivý čin človeka zakázaný zákonom platným vo chvíli jeho spáchania. Čo je to trestná činnosť? Je to spoločenský jav všeobecne zahŕňajúci trestné činy spáchané na vymedzenom území, napríklad v zjednotenej Európe, vrátane Poľska alebo Slovenska a podobne. Ak tieto činnosti zatriedime podľa ich spoločných špecifických čít alebo osôb, ktoré ich páchajú, budeme napríklad uvažovať o trestnej činnosti maloletých, čiže o trestateľných činoch páchaných nepĺnoletými osobami alebo o drogovej trestnej činnosti týkajúcej sa všetkých trestných činov súvisiacich s držbou, výrobou, distribúciou a pašovaním omamných a psychotropných látok alebo počítačovej trestnej činnosti zahŕňajúcej trestnú činnosť s použitím počítača a internetu, alebo o automobilovej trestnej činnosti a podobne.

1. Organizovaný zločin – právnické a kriminologické ponímanie

Pojem organizovaný zločin (organized crime) bol prvýkrát použitý v Spojených štátoch v 50. rokoch minulého storočia. Označovala sa ním celoštátna centralizovaná kriminálna organizácia riadená a tvorená predovšetkým osobami talianskeho pôvodu (najmä sicílskeho) dominujúca na najziskovejších trhoch. Od tej doby bola a je identifikovaná s mafiou (alebo La Cosa Nostrou – jej americkou varietou). Podmienilo to aj vznik „syndrómu“ alebo „paradigmy mafie“ v úvahách o organizovanom zločine. Vo väčšine prípadov sa však faktický obraz tohto javu od jeho stereotypu prevládajúceho v spoločenstve vzdáľuje. V konečnom dôsledku býva uverejňovaný a šírený masovokomunikačnými prostriedkami, ktoré nás s neobčajnou ľahkosťou a bez väčšieho zamýšľania informujú o ďalšej „mafii“ v našom okolí. Takto jav z oblasti kriminológie prestal byť jej výhradnou doménou a v deformovanej forme si ho prisvojila – a v podstate ovládla – popkultúra. Stal sa témou filmov, kníh a tlačových správ. A pravdepodobne imidž Don Corleona z knihy Maria Puza „Krstný otec“ a neskôr rovnomenného filmu žiaľ výrazne ovplyvnil vnímanie tohto javu. Horšie však je, že aj vo vedomí ľudí zodpovedných – nielen v Spojených štátoch – za kreovanie štátnej trestnej politiky a implementáciu práva prevláda tento obraz. Bráni to v poznaní, že tento obraz je už istý čas neaktuálny. Talianska mafia dnes už nie je najreprezentatívnejším príkladom štruktúry organizovaného zločinu. Preto je vnímanie každej trestnej skupiny cez túto prizmu škodlivé, pretože vedie k používaniu neadekvátnych právnych prostriedkov voči každému jej prejavu a vytvára aurou ohrozenia v spoločnosti. Najdôležitejším krokom – s cieľom zefektívniť právne úpravy – je uvedomenie si faktu, že organizovaný zločin je vo svojich formách oveľa rôznorodejší ako len takzvaný mafiánsky model. Z toho vyplýva uplatňovanie rôznorodých prostriedkov na boj proti nemu. V rámci právnych systémov jednotlivých štátov jestvuje celý rad riešení na predchádzanie a boj

proti organizovanému zločinu, nech už bude definovaný a chápaný akokoľvek. Najčastejšie sú to mimoriadne riešenia voči základným nástrojom trestnej politiky, určené na druhej strane pre všeobecnú trestnú činnosť. Kľúčovým nástrojom je však primerané popísanie zakázaného činu spočívajúceho na účasti na organizovanom zločine alebo jeho rôznych formách: skupine, sprisahaní, spolku, združení. Odôvodnením tohto prístupu je tu výnimočná koncentrácia rizika právneho poriadku a spoločnosti zo strany zločineckých štruktúr, ktorých základným cieľom je vykonanie jedného alebo viacerých trestných činov. Prevládajúce fungovanie týchto štruktúr vedie k ďalším negatívnym dôsledkom pre vnútornú bezpečnosť, čiže hospodárske, administratívne a politické štruktúry daného štátu. Uvedené riešenia majú právny charakter a predstavujú reakciu štátu na istý jav prevládajúci v spoločnosti. Vynárajú sa však otázky, ako môžeme vysvetliť jeho vznik a ako sa prejavuje. Tieto musia byť kladené ako prvé. Až neskôr sa musíme zamýšľať nad spôsobmi právnej reakcie štátu v podobe primerane prispôbenej trestnej politiky.

1.1 Krátka charakteristika vývoja organizovaného zločinu

V rámci uplatnenia kriminalistickej následnosti uvažovania musíme predstaviť najmä základné modely, ktoré sa odvolávajú na tento jav. Analýzou histórie výskumu organizovaného zločinu a z neho vyplývajúcich koncepcií môžeme uviesť niekoľko modelov, ktoré môžeme považovať za „míľniky“. L. Paoli poukazuje na dva základné: „cudzie sprisahanie“ (alien conspiracy), kriminálny podnik (criminal enterprise) a z neho odvodený pojem kriminálneho priemyslu (crime industry)¹. J. S. Albanese naopak uvádza tri hlavné modely: hierarchický, etnický a ekonomický². Musíme tu však zároveň zdôrazniť, že nejde o prístupy, ktoré by sa navzájom vylučovali, ba priam naopak, dopĺňajú sa a umožňujú sústredenejší pohľad na tento jav.

Prvý z nich (aj vzhľadom na chronológiu) opakovane poukazuje na paradigmu mafie. Vláda Spojených štátov v 50. rokoch minulého storočia uznala, že organizovaný zločin bol do Ameriky „privlečený“ z Talianska v podobe organizácie La Cosa Nostra, ktorú tvorilo niekoľko desiatok mafiánskych rodín³. Svojou činnosťou „znečistovali“ ekonomiku a spoločenský život v krajine. Pre americkú spoločnosť to bol úplne cudzí prvok. Talianska mafia je z historického hľadiska určite neodmysliteľným a vo svetovej literatúre najlepšie popísaným prvkom javu organizovaného zločinu. Je hlboko zakorenený v spoločenskom povedomí. Aké ťažké je prekonať takéto predsudky, nám ukazujú rovnako americké, talianske, ako aj nemecké skúsenosti. Nesmieme sa však zastaviť na tomto modeli, čím stratíme kontakt s okolitou kriminálnou realitou, ktorá neustále napreduje. Národné ekonomiky sú v súčasnosti do väčšej miery ohrozené fungovaním veľkého počtu malých subjektov, ktorých cieľom je krátkodobá výroba, predaj a zisk z nelegálnych tovarov (alebo služieb), ktoré však nemajú nič spoločné s mafiou.

V 80. rokoch 20. storočia si postupne začíname všimnúť, že je to prístup, ktorý nedostatočne odráža súčasnú situáciu v Spojených štátoch. Postupne sa rozšíril rozsah organizovaného zločinu o iné národnostné menšiny. K najdôležitejším patrili (okrem dominujúcich talianskych skupín) čínske triády, japonská yakuza a kriminalita ruskojazyčných skupín. Súviselo to aj so zistením, že na rozdiel od pevnej hierarchie mafiánskych organizácií jestvujú subjekty s voľnejšími vzťahmi, v ktorých môže každý z účastníkov maximalizovať svoje zisky.

K najdôležitejším vlastnostiam tohto modelu organizovaného zločinu patria:

- skupinu – viac než hierarchickú štruktúru – spájajú vzťahy národnostného alebo spoločenského charakteru;
- jednotlivci majú voľnú ruku v konaní a pri výbere spoločníkov;
- vo väčšine prípadov majú miestny charakter, bez akýchkoľvek súvislostí s celonárodnými

¹ PAOLI, L. *Crime, Law and Social Change*, Wyd.: Springer Netherlands, 1997, s. 5.

² ALBANESE, J. *Contemporary issues In organized crime*, Wyd.: Monsey, New York 1995, s. 37.

³ ANDERSON, R. *From Mafia to Cosa Nostra*, „American Journal of Sociology 61“ 1965, nr 11, s. 302 - 310.

organizáciami.

Z kritiky vyššie uvedených prístupov bola vytvorená koncepcia organizovaného zločinu (začiatkom 70. rokov) založená na jednom z jej neodškriepiteľných príznakov, čiže dodávaní spoločnosti nelegálnych tovarov a služieb alebo nelegálnom dodávaní legálnych tovarov a služieb. Takto bol na jednej strane odtrhnutý od výhradne národnostných aspektov (získala univerzálnejší charakter) a na druhej strane sa pozornosť sústredila na ekonomické aspekty jeho činnosti. Zmenil sa aj termín na popisanie jeho príznakov. Podľa D. C. Smitha mal byť výstižným pomenovaním takzvaný kriminálny podnik (illicit alebo illegal enterprise)⁴. Smith poukázal na to, že tento podnik rozširuje svoje pôsobisko na legálnom trhu o obvyčajne zakázané oblasti, čiže mimo jestvujúcich obmedzení uložených právom, v rámci dosahovania cieľa a ako odpoveď na priebežný, protiprávny dopyt. Motiváciou činnosti skupín je udržiavanie a rozširovanie svojho podielu na trhu (ako každého iného subjektu na trhu).

Organizovaný zločin sa začala postupne stotožňovať s fungovaním kriminálnych podnikov. Tým sa táto činnosť začala riadiť rovnakými trhovými pravidlami ako legálne podnikanie spočívajúce na obchodovaní tovarmi a poskytovaní služieb. Implikuje to aj výber prostriedkov zameraných na boj proti tomuto javu. Prebieha to prostredníctvom vplyvu na nelegálny trh a jeho účastníkov: obmedzením dopytu a ponuky a zvyšovaním nákladov na vedenie takejto činnosti, pozbavujúc páchatel'ov nadobudnutých výhod. Ba čo viac, celý rad ekonomických teórií týkajúcich sa spôsobu manažmentu alebo rozhodovacieho procesu sa môže vzťahovať na funkčnosť zločineckých skupín operujúcich na ilegálnom trhu. Podobne je to v prípade prispôsobenia štruktúry skupiny podmienkam prevládajúcim na trhu, vplyvu konkurencie alebo pôsobenia štátnych orgánov. Tento model kladie najväčší dôraz na samotné nelegálne činnosti, bez obmedzení vzhľadom na rozmer, organizáciu, alebo stabilitu skupiny, čím pripúšťa ich rozsiahlu ľubovoľnosť. Môžeme si tiež všimnúť, že súhrn prvkov, ktoré zvykneme nazývať organizovaným zločinom je postupne rozširovaný o formy hierarchizované v čoraz menšej miere.

Táto koncepcia si našla svoje rozvinutie v podobe pojmu kriminálneho priemyslu (crime industry) v 70. rokoch v Európe. Snaží sa vysvetliť vznik a fungovanie zločineckých skupín v ešte užšej súvislosti s jestvovaním primeraného trhu a na ňom pôsobiacich vzťahoch dopytu a ponuky. Prívržencom takéhoto prístupu je okrem iných P. van Duyne⁵. Máme tu de facto dočinenia s jedným globálnym trhom, ktorý tvoria dva svety (spolupôsobiace; vzájomne prepojené, pôsobiace na základe rovnakých pravidiel ekonómie, ba niekedy dokonca s podobnými aktérmi): legálneho (upperworld) a zločineckého podzemia (underworld). Hranicou je len schopnosť toho druhého využívať špecifické prostriedky na dosahovanie podobných ekonomických cieľov. Na okraji úvah musíme dodať, že A. A. Block a W. J. Chambliss navrhovali obmedzenie rozsahu javu len na dva fragmenty zločineckého trhu: vydieračstvo (racketeering) a takzvané obvyčajové zločiny (vice)⁶.

Tento „trhový“ prístup definovania organizovaného zločinu si svoje uplatnenie našiel v definíciách prijatých jednotlivými štátmi. Príkladom môže byť nemecké Ministerstvo spravodlivosti a vnútra, ktoré pojmom organizovaného zločinu v roku 1990 označilo porušenie práva s cieľom dosiahnuť zisk alebo moc, ktorého činy sú samostatne alebo spoločne závažné a páchajú ich viacerí ako dvaja účastníci, ktorí navzájom spolupracujú na základe deľby práce dlhšiu alebo neurčitú dobu, pričom sa vyznačujú prinajmenšom jednou z nasledujúcich vlastností: ekonomické alebo podobné štruktúry, násilie alebo iné zstrašovacie prostriedky, vplyv na politiku, médiá, verejnú správu, justíciu a legálnu ekonomiku.

⁴ SMITH, D. C. *Some Thing That May Be Important To Understand About Organized Crime Than Cosa Nostra*, „University of Florida Law Review“, Vol. XXIV, nr 1, s. 6.

⁵ VAN DUYNÉ, P. *Crime and commercial activity: an introduction to two half-brothers*, [w:] *Organised Crime Economy, Managing markets in Europe*, (red.) VAN DUYNÉ, P., VON LAMPE, K., VAN DIJCK, M., NEWELL, J. L Nijmegen 2005, s. 11.

⁶ BLOCK, A. A. CHAMBLISS, W. J. *Organizing Crime*, New York–Oxford 1981, s. 11.

Rekapitulujúc túto časť úvah, by som chcel uviesť, že všetky tieto modely sa navzájom prelínajú. Prvé dva sa sústreďujú na to, ako je skupina zorganizovaná, tretí – ako sú organizované jej aktivity. Celá aktivita zločineckých skupín má pritom ekonomický rozmer (hospodársky). To je spojovacím článkom prítomným v iných modeloch, ktoré ho však nedostatočne zdôrazňujú. Len v málo prípadoch má skupina črty striktné hierarchické alebo národnostné, vždy však ide o peniaze, dodávky tovaru alebo poskytovanie služieb. Mohli by sme tiež vysloviť tézu, že takýto je aj obraz súčasnej trestnej činnosti v Poľsku. Postupná evolúcia jej organizovanej (kriminálnej), ako aj ekonomickej formy poukazuje na čoraz menšie rozdiely medzi nimi, najmä v kontexte ich najdôležitejších obmien. Dalo by sa vrátiť o organizovanej ekonomickej trestnej činnosti.

1.2 Charakteristika základných prejavov organizovaného zločinu

Posledné z predstavených modelov potvrdzujú výsledky výskumu vykonaného ústavom Center for International Crime Prevention pri Organizácii spojených národov. Vytvára sa z nich obraz odlišný od paradigmy mafie. Spomedzi skúmaných zločineckých skupín niektoré z nich nemali hierarchizovanú štruktúru s jasnými pravidlami vydávania príkazov. Jedna tretina z nich mala relatívne uvoľnenú štruktúru. V týchto výskumoch bolo zároveň navrhnuté štandardizovanie systému hodnotenia trendov medzinárodného organizovaného zločinu podľa istej typológie javu. Mal pozostávať zo súboru dát zhromaždených na troch úrovniach (od mikro po makro) zločineckých skupín. Samotné zločinecké skupiny môžu tvoriť nasledujúce organizačné štruktúry:

- pevná hierarchia (rigid hierarchy, standard hierarchy): vyznačuje sa prevažne jedným vodcom, prísnyim dodržiavaním vnútornej disciplíny, aktivitami vykonávanými poriadkovými podskupinami podriadenými rozhodovaciemu centru, obyčajne v nich pretrvávajú silné vzťahy spoločenského alebo národnostného charakteru;
- rozdelená hierarchia, regionálna (devolved hierarchy, regional hierarchy) vyznačuje sa hierarchickou štruktúrou a podriadením pri vykonávaní príkazov, pričom regionálne podskupiny majú svoju vlastnú hierarchiu a vodcu a istú voľnosť (autonómiu) v rámci svojich aktivít alebo výberu spôsobu dosahovania stanovených cieľov;
- hierarchický konglomerát (hierarchical conglomerate, clustered hierarchy): ide o druh „združenia“ zločineckých skupín (štrukturálne diferecovaných) s jedným dohliadajúcim a rozhodovacím riadiacim orgánom, ktoré môže mať charakter „dáždnika“ zastrešujúceho a riadiaceho jednotlivé zložky alebo len všeobecne dohliadajúceho na ich aktivity;
- skupina sústredená okolo „jadra“ (core criminal group): počnúc od vzájomne voľne prepojenej skupiny osôb (jadra), ktorá podľa nich pracuje pre jednu organizáciu alebo v rámci nej, až po skupiny navzájom intenzívne spolupracujúcich osôb za účelom zvýšenia svojej efektivity, ktoré majú najmä horizontálnu štruktúru, vôkol ktorých sa môžu objavovať iné osoby (takzvaní samotní streľci, „experti“, sprostredkovatelia) alebo ich skupiny, ktorých služby „jadro“ občasne využíva;
- organizované zločinecké siete (organised criminal network): individuálne osoby, spoločne páchajúce trestnú činnosť v často sa meniacich personálnych konšteláciách, ktoré sa nemusia považovať za jednu, stálu skupinu, pričom ich pozícia alebo účasť závisí od ich predpokladov, schopností alebo kapitálu, akým môžu k zámeru prispieť, treba však zdôrazniť, že sú to obyčajne profesionálni zločinci známi v danom prostredí.

Uvedené skupiny predstavujú prvky budujúce vyššie úrovne: zoskupenia zločineckých skupín a zločinecké trhy. Prvé z nich sa vzťahujú na mezo škálu javu organizovaného zločinu. Je to miestna úroveň, ktorá svojím rozsahom zahŕňa súbory zločineckých skupín, ktoré navzájom nejakým spôsobom „hraničia“, napríklad územne alebo vykonávanou činnosťou, spolupôsobia,

konkurujú alebo koexistujú. Dôležitejšia ako špecifikácia ich internej stavby je pre vyjadrenie podstaty tejto štruktúry interakcia medzi nimi.

Tretou z navrhovaných úrovní sú nelegálne trhy. Vzťahujú sa na konkrétne tovary alebo služby. Pôsobia na ne nielen zločinecké skupiny (najčastejšie situované na strane ponuky: „vyrábajúci“, sprostredkujúce pri obchode a vzájomne konkurujúce), klienti (zastupujúci dopyt) a subjekty „regulujúce“ trh, čiže štátne orgány prostredníctvom obmedzenia činnosti jedných, ako aj druhých. Takto môže byť vytvorený trh prakticky pre každý trestný čin, počnúc obchodovaním s drogami cez nútenie k prostitúcii, vraždu na objednávku, až po špehovanie všade, kde figuruje zisk alebo peniaze. Individuálne osoby a zločinecké skupiny sú základnými účastníkmi trhu.

V literatúre predmetu sa v rámci amerických reálií objavuje anglické slovo „syndikát“ ako termín popisujúci miestny jav. Jeho príznačnými vlastnosťami sú:

- nelegálna dohoda (conspiracy) medzi dvomi alebo viacerými osobami, ktorá môže mať faktický alebo dorozumený charakter;
- nie je to trvalá organizácia a čas jej fungovania závisí od druhu (špecifikácie) vykonávanej zločineckej činnosti a schopnosti prežitia na danom trhu;
- jeho štruktúra je nestála, prebiehajú v nej neustále zmeny v súvislosti s pôsobením vonkajších faktorov ako konkurenčný boj, činnosť orgánov trestného stíhania a justície;
- jeho regionálne variety môžu mať veľmi diferencovanú podobu;
- kľúčový význam pri tvorení a riadení syndikátu majú najčastejšie charizmatickí vodcovia, ktorých konanie sa môže pohybovať v rozmedzí od autoritárskeho prístupu po príležitostnú podporu, radenie, inšpirovanie;
- činnosti sú obyčajne protiprávne, môžu však mať aj iný charakter – legálny, napríklad nepriama podpora miestneho športového klubu.

Pojem „konfederácia“ podľa D. F. Pace'a a J. C. Styles'a ešte viac vystihuje podstatu organizovaného zločinu⁷. Zdôrazňuje sa tým istá autonómnosť jednotlivých zložiek od istého centrálného koordinujúceho orgánu, pokiaľ vôbec existuje. Účelom ich činnosti je činnosť ekonomického charakteru v rôznych podobách (foriem) v oblasti obchodovania s nelegálnym tovarom a poskytovania služieb. Súvisí to aj s ďalším spôsobom využívania získaných majetkov a ich investovaním do legálne fungujúcich subjektov. Naopak, vo vzťahu k skupinám obchodujúcich s kokaínom pôvodom najmä z Latinskej Ameriky (Kolumbia, Mexiko) často padá termín „kartel“ (najmä od konca 80. rokov minulého storočia). Tento pojem znamená skupinu podobných subjektov (podnikateľov, v tomto prípade zločineckých skupín), ktoré sa spoločne „delia“ o daný trh s cieľom určiť ceny tovarov (alebo služieb) a obmedziť konkurenciu. Najznámejšie boli kartely z Medelín a Cali, ktoré si medzi sebou rozdelili americký kokaínový trh a čerpali z neho obrovské príjmy. Poukazuje to na ďalšie pokusy o popis fungovania zločineckých skupín pomocou terminológie z oblasti ekonomiky a pravidiel ňou riadiacich.

Mimoriadne miesto v literatúre predmetu však patrí analýze zločineckých sietí (criminal networks) ako jednej z foriem fungovania moderného organizovaného zločinu. Je to relatívne rozptýlená a flexibilná štruktúra, pozostávajúca z viacerých prvkov (zvaných aj uzlami alebo článkami) v podobe osôb alebo ich skupín (vrátane obojstranných vzťahov zločineckého a ekonomického charakteru, ktoré sa na nich vzťahujú), ktoré nie sú natrvalo spojené, ale spolupracujú medzi sebou na základe výberu – vzhľadom na schopnosti alebo finančné možnosti – pre konkrétnu úlohu (zločin) alebo v krátkych časových horizontoch. Ide o do väčšej alebo menšej miery uzavretý celok prvkov prepojených na základe špecifickej dôvery alebo predpokladaných ekonomických výhod. Tento celok predstavujú členovia spoločenstva, ktorí vnímajú páchanie trestných činov ako spôsob získavania prostriedkov na uspokojovanie svojich potrieb (čiže rovnako profesionálni, ako aj príležitostní zločinci).

⁷ PACE, D. F., STYLES, J. C. *Organized Crime, Concepts and Controls, Second Edition*, Wyd.: Englewood Cliffs, 1983, s. 14–16.

Na jednej strane je to štruktúra efektívna pri dosahovaní svojich cieľov, na druhej relatívne odolná proti vonkajším rizikám hroziacim napríklad zo strany orgánov trestného stíhania. A ako ukazujú výskumy, práve tento typ rovnováhy medzi efektívnosťou a bezpečnosťou siete je jej základnou dilemou a zároveň jej dynamizujúcim faktorom. Analýza kriminalistov zo School of Criminology, Université de Montréal (Kanada) pochádzajúca z výsledkov výskumu, uskutočneného v roku 1996, spočívajúca na porovnaní teroristických a zločineckých sietí poukazuje na nasledujúce zistenia. Prvý typ je motivovaný ideologickými cieľmi, má dlhšie časové perspektívy na dosahovanie stanovených cieľov a tým pádom má bezpečnosť vyššiu prioritu ako efektívnosť (napríklad v podobe jednotlivej úlohy – „útok“). V prípade zločineckých sietí je to naopak. Keďže ich cieľom je dosiahnutie majetkových hodnôt, musia efektívnosť pretežovať pred bezpečnosťou. Jedným slovom – „musia“ častejšie páchať trestnú činnosť (prejavovať svoju existenciu, vystavovať sa riziku) a tým sú ľahšie odhaliteľné a prekonateľné ako teroristické skupiny.

Netreba však zabúdať, že čím viac je sieť rozptýlená, tým odolnejšia je proti zásahom vonkajších faktorov. Znamená to: sporadické, príležitostné kontakty medzi článkami siete a obmedzené vedomosti o jej zvyšných článkoch. Má to však negatívny dosah na jej efektívnosť. A znovu pri porovnaní teroristických a zločineckých sietí vidíme výraznú odlišnosť. Druhé z nich sú vzájomne relatívne úzko späté, môže byť jasne vyčlenené centrum – jadro (intenzívne komunikujúci) od periférnych oblastí. Jednoducho – väčšina jej účastníkov sa navzájom pozná (udržiava kontakt), pretože „pracujú“ v jednom prostredí. Teroristické siete sú štruktúrne uvoľnenejšie, nemajú úzke centrum a jednotliví účastníci sú oveľa izolovanejší, nemajú povedomie o jej celku.

Zdá sa, že pôsobenie orgánov trestného stíhania a iných vonkajších rizík viedli k tomu, že štruktúra zločineckých skupín sa vyvíjala od monolitických, silno hierarchických foriem práve k sieťam. Tieto sa navyše lepšie integrujú s legálnym hospodárstvom, pričom navzájom tvoria trvalé celky (čo má význam hoci v kontexte legalizovania príjmov z trestnej činnosti). Prebieha to pomocou figurovania osôb alebo subjektov (styčných bodov) „podnikajúcich“ v oboch sférach. Ich nelegálne služby a tovary predstavujú doplnenie ich legálnej ponuky. Zdá sa, že táto štruktúra najlepšie odráža model zločineckého podniku (alebo zločineckého priemyslu) ako spôsobu popisu organizovaného zločinu. Napriek svojej uvoľnenej štruktúre neprestáva mať vlastnosti skupiny. Dôraz je, naopak, kladený na formu danej aktivity a vzťahy spájajúce jej články.

2. Organizovaný zločin v Poľsku

V poľskej legislatíve sa pojem organizovaného zločinu po prvýkrát ukázal v čl. 5 zákona o ochrane obchodovania z 12. októbra 1994⁸, penalizujúcom obchodovanie s peniazmi pochádzajúcimi z organizovaného zločinu súvisiaceho s:

- obchodovaním s omamnými alebo psychotropnými látkami;
- falšovaním peňazí alebo cenných papierov;
- vymáhaním výkupného;
- obchodovaním so zbraňami.

Jav organizovaného zločinu bol definovaný vymedzením trestných činov, ktoré sa naň vzťahujú. Na účely služby boja proti kriminalite zriadenej v roku 1994 na Policajnom prezídiu boli prijaté nasledujúce charakteristické vlastnosti organizovaného zločinu:

- generovanie zisku na účely členov skupiny, pokračovanie a rozvíjanie trestnej činnosti;
- plánovanie a flexibilita pri určovaní smerov trestnej činnosti, udržiavanie kontaktov

⁸ Zákon z 12. októbra 1994 o ochrane ekonomiky a zmene niektorých predpisov trestného práva (Dz. U. z 1994 r. Nr 126 poz. 615).

- s vládnymi orgánmi na účel zaistenia bezpečnosti zločineckej štruktúre;
- hierarchická štruktúra tvorená podľa podnikateľských subjektov, del'ba práce podľa kvalifikácie;
- vnútorná a vonkajšia uzavretosť vykonávaných aktivít, umiestňovanie ziskov do legálnych zámerov;
- pomoc členom organizácie, najmä stíhaným a ich rodinám;
- mobilita a medzinárodný charakter konania⁹.

Podľa týchto predpokladov je organizovaná zločinecká skupina hierarchicky zorganizovaný zločinecký celok vytvorený za účelom dosiahnutia zisku prostredníctvom sústavných a rôznorodých trestných činov, počítajúci s dosahovaním cieľov prostredníctvom korupcie, vydierania, použitia sily a zbraní. V neskoršom období Europol¹⁰ vypracoval na účely Národného úradu vyšetrovania¹¹ kritériá identifikácie organizovanej zločineckej skupiny. Po zohľadnení špecifikácie našej krajiny boli ako východisko pre stíhanie skupiny určené:

- spolupráca viacerých ako dvoch osôb;
- určenie pre každú z nich vymedzeného pôsobenia v skupine;
- dlhšia alebo neurčitá doba spolupráce týchto osôb;
- uplatňovanie internej kontroly a disciplinárnych prostriedkov;
- podozrenia spáchania závažných trestných činov;
- pôsobenie na medzinárodnej úrovni;
- uplatňovanie násilia;
- štruktúra skupiny tvorená podľa podnikateľských subjektov;
- účasť v procese prania špinavých peňazí;
- získanie vplyvu na politické, ekonomické, súdne alebo administratívne grémiá;
- konanie za účelom zisku alebo získavania vplyvu na vládu.

Úrad pre boj s organizovaným zločinom prijímal opatrenia proti zločineckej skupine, ak sa zistilo, že daná skupina spĺňa osem z uvedených podmienok. Ak zohľadníme uvedené charakteristické vlastnosti navrhované tímami skúmajúcimi tento jav v rôznych krajinách, môžeme skonštatovať, že jav organizovaného zločinu sa prejavuje:

- tvorením trvalých organizačných štruktúr vykonávajúcich plánovanú trestnú činnosť, zameranú na dosahovanie maximálnych materiálnych výhod, vplyvu na fungovanie správnych, súdnych a hospodárskych orgánov;
- profesionálnym, územne neobmedzeným charakterom tej trestnej činnosti, ktorá predstavuje základ obživy členov organizácie, zaisťuje bezpečnosť a prostriedky na prechod k činnosti v súlade s právom;
- bezpodmienečná vnútorná a vonkajšia hermetickosť štruktúr, uplatňovanie násilia, vydierania a korupcie.

2.1 Organizované zločinecké štruktúry v Poľsku

O organizovanom zločine v Poľsku sa začalo nahlas vravieť až na prelome osemdesiatych a deväťdesiatych rokov minulého storočia po odhalení jeho prvých štruktúr, ktoré bezohľadne využili situáciu súvisiacu s politickými a sociálno-ekonomickými zmenami. Nejestvovali už

⁹ MISIUK, A. *Historia Policji w Polsce. Od X wieku do współczesności*, Warszawa 2008, s. 195.

¹⁰ DWORZECKI, J. *Medzinárodná spolupráca v rámci prezencie a boja Proti organizovanej kriminalite* [w:] *Bezpečnosť a bezpečnostná veda. Zborník vedeckých a odborných prác zostavil HOFREITER L., Akadémia ozbrojených síl gen. M.R. Štefánika Liptovský Mikuláš 2009, s. 273-280.*

¹¹ Internet http://pl.wikipedia.org/wiki/Centrale_Biuro_%C5%9Aledcze (data uzyskania 20.11.2009).

skôr také skupiny, ktorých účastníci si z trestnej činnosti urobili zdroj svojej obživy, kde platili nepísané zákony, vlastný kódex správania, vnútorná solidarita a orientovanie na maximalizáciu? Pre odpoveď na túto otázku musíme siahnuť do histórie. V stredoveku úzke organizované formy prijímali zlodejské skupiny, pôsobiace najmä vo Varšave alebo iných mestách. Na ich činnosti sa podieľali „voľní ľudia“, ktorí sa profesionálne venovali krádežiam, čo však skrývali a to im umožnilo splynúť s mestským spoločenstvom¹². O týchto skupinách a niektorých tajoch ich zlodejského počínania spomína Sebastian Klonowic v druhej polovici 16. storočia.

Oveľa neskôr, v medzivojnovom období (roky 1919 – 1939), Witold Świda uzatvára svoj výskum konštatovaním, že „[...] pre profesionálneho zločinca je zločin zárobkovým zamestnaním, a trest rizikom jeho zločineckých aktivít. Jeho prirodzeným prostredím je „[...] profesijná organizácia uľahčujúca boj o prežitie”¹³. Ďalším krokom je najprv krátkodobá, užšia dohoda uzatváraná na vykonanie konkrétnej úlohy. Po jej ukončení sa vzťahy medzi páchatelmi prerušia. Nakoniec však dochádza k vzniku trvalých vzťahov, odborovej organizácie, ktorých účelom je vzájomná pomoc a uľahčenie členom páchania trestnej činnosti. V roku 1922 vzniklo vo Vilniuse združenie profesionálnych zločincov židovskej národnosti „Bruder Ferein”, ktoré sa svojou činnosťou snažilo legalizovať ako dobročinný spolok „Achisomoch”. Táto skupina sa vyznačovala podobnými črtami ako súčasné významné organizované zločinecké štruktúry, v tom okrem iného:

- vyplácanie kaucie za uväznených členov;
- poskytovanie príspevku rodinám;
- platenie obhajcu;
- nadobúdanie nástrojov na páchanie trestných činov;
- del’ba príjmov vedením skupiny;
- pertraktovanie s poškodenými v otázke odkúpenia ukradnutých vecí.

Pojmom na označenie zžitej zločineckej skupiny všeobecne používaným v žargóne medzivojnového obdobia bolo slovo „chevra”, ktoré zodpovedalo nemeckému „lage”, a vymenovanie za člena tejto štruktúry bolo v zločineckom prostredí považované za vrchol.

Po 2. svetovej vojne organizovaná kriminalita, definovaná v tom období v Poľsku ako odborná alebo skupinová, bola zriedkavo predmetom vedeckých výskumov a výnimočne sa o nej zmeňovali oficiálne publikácie. O existencii a aktivitách veľkých organizovaných zločineckých skupín sa môžeme v tomto období dočítať najmä zo súdnych spisov. Boli to typicky kriminálne skupiny, ktoré sa venovali najmä lúpežiam, často ozbrojeným, ako rodinná skupina Zakrzewských z kieleckého regiónu, ktorá v päťdesiatych a šesťdesiatych rokoch 20. storočia spáchala mnohé lúpežné prepadnutia, vraždy a podpálenia, alebo podpolianska skupina Józefa Koryckého pôsobiaca začiatkom osemdesiatych rokov. Na vlámnia sa od sedemdesiatych rokov minulého storočia orientovala skupina Barabasza z okolia varšavskej mestskej časti Pruszków, v ktorej sa učili chodiť neskorší vodcovia veľkej „pruszkowskej skupiny”¹⁴.

Iný charakter mali skupiny pôsobiace v hospodárskej sfére na rozhraní medzi socializovanou a súkromnou sférou podnikania. Známe aféry – mäsová, súvisiaca s predajom údenín mimo obchodnej siete, alebo kožená, poukázali na existenciu dobre zorganizovaných zločineckých štruktúr využívajúcich podmienky vytvorené absenciou otvoreného trhu na dosahovanie veľmi významných príjmov predovšetkým za cenu kvality ponúkanej na oficiálnom trhu výrobkov. Ďalším problémom je otázka zodpovednosti osôb považovaných za vodcov týchto skupín – odsúdenie, a v jednom prípade dokonca vykonanie trestu smrti – a ich

¹² KONIECZNY, J., ABRAMSKI, A. *Justycjariusze, hutmani, policjanci. Z dziejów służb ochrony porządku publicznego w Polsce*, Katowice 1987, s. 5.

¹³ ŚWIDA, W. *Przestępca zawodowy*, Wilno 1932, s. 9.

¹⁴ ORNACKA, E., PYTLAKOWSKI, P. *Alfabet mafii*, Warszawa 2005, s. 232.

vzťahov s vtedajšími vládnymi elitami¹⁵.

Administratívne obmedzenia v rámci kontaktov a medzinárodnej výmeny podmienili výnimočnú rentabilitu trestných činov pašovania. Medzi najznámejšie zločinecké skupiny patrila podpolianska skupina Jana Kucharského, majiteľa pohostinstva „Szaflarzanka” pri Nowom Targu, familiárne nazývaného „Červenou krčmou”. Práve v nej sa križovali chodníky „nosičov” – ľudí prinášajúcich zlato z Viedne, Belehradu, Vroclavu, Bratislavy a Krakova. Z „krčmy” bola do sveta zelenou hranicou púšťaná cudzia mena. Bandu „nosičov” a „junákov”, nadháňáčov a dodávateľov riadil Kucharski. V záverečnej fáze činnosti sa skupina pod jeho vedením vyprofilovala na nebezpečnú skupinu banditov, ktorá – zanechávajúc výmenné transakcie – okrádala svojich dodávateľov. Napriek tomu, že v rámci gangu dochádzalo k zločinnému zúčtovaniu so zbraňami, nikto svoje straty nehlásil a vypočúvaní len zapierajúco krútili hlavami. V tom období bola zo dna Rożnowského jazera vylovená mŕtvola vodiča taxíka z mesta Nowy Sącz, o zopár mesiacov neskôr bola zavraždená obchodníčka s valutama z okolia Zakopaného. Vo vyše dvojiročnom vyšetrowaní bolo vypočítané, že rukami „bankára Podhalia” prešli milióny starých poľských zlotých, niekoľko desiatok kilogramov zlata v prútoch a minciach a desiatky tisíce dolárov. Záležitosť „Červenej krčmy” súvisela aj s takzvanou zakopanskou aférou a súdnym procesom vynikajúcich poľských športovcov, vrátane lyžiarskych trénerov. Vynesené rozsudky boli neúmerne nízke v porovnaní so žiadosťou prokurátora. V celej veci ostalo množstvo nevyjasnených okolností. Lavicu obžalovaných v hlavnom pojednávaní obsadilo 15 osôb¹⁶.

Jednou z črt organizovaného zločinu je jej rýchle prispôsobenie sa premenlivým podmienkam, v ktorých v danej dobe pôsobí. Poukázanie na isté konštantné prvky štruktúry zločineckej skupiny je veľmi skomplikované. Štruktúra zločineckej skupiny súvisí s mnohými premenlivými faktormi ako:

- rozsah pôsobnosti (skupiny pôsobiace v rámci štvrte, mesta, regiónu, celonárodne a medzinárodne pôsobiace skupiny);
- národnostné zloženie skupiny – poľské skupiny, národnostné skupiny, medzinárodné skupiny;
- orientácia skupiny – kriminálne skupiny, skupiny pôsobiace v oblasti ekonomickej trestnej činnosti, drogové a multikriminálne skupiny;
- postavenie vodcu alebo vodcov – skupiny vedené jedným vodcom, skupiny s tímovým vedením, skupiny vedené rozsiahlym vedením.

Ako poukázali prieskumy spred niekoľkých rokov, spojitom skupiny, ktoré má najväčší vplyv na jej súdržnosť, sú finančné vzťahy a následne putá strachu, spoločne vykonávanej kriminality, snaha o zväčšovanie majetku, putá závislostí, rodinné putá, možnosti oslovenia rôznych osôb a inštitúcií a nevyhnutnosť obrany pred inými kriminálnymi skupinami¹⁷.

Okrem veľmi zriedkavých príkladov v poľských zločineckých skupinách ceremónia súvisiaca s prijímaním nových členov tu skôr nemá obdobu. Prebieha to spravidla počas istého procesu spočívajúceho na zverení čoraz zodpovednejších úloh páchatelom začiatočníkom. Začiatočník sa nakoniec stáva skupine potrebný, špecializuje sa na určité činnosti, rovnocenne s inými sa podieľa na delbe zisku, čo naznačuje završenie kandidačného obdobia a novic sa stáva plnoprávnym členom kriminálnej štruktúry. Za posledné roky sa, naopak, zmenili možnosti odchodu zo skupiny. Začiatkom 21. storočia bol odchod zo skupiny výnimočne komplikovaný, čo súviselo so zdaním obrovského strachu pred pomstou bývalých kolegov a stratou doterajších zdrojov obživy. V súčasnosti, zdá sa, môžeme badať

¹⁵ LIPÍŃSKI, P. *Mięso, a w środku rzeźnik*, „Gazeta Wyborcza” 10.06.1999, s. 14.

¹⁶ GINALSKA, T. *Zemsta za czerwona oberzę*, „Tygodnik Przegląd” 2002, nr 47.

¹⁷ RAU Z. *Przestępczość zorganizowana w Polsce i jej zwalczanie*, Wyd.: Zakamycze, Warszawa 2002, s. 424.

väčšiu flexibilitu pôsobenia skupín, ich časté vzájomné prelínanie a spoluprácu na jednej strane a široké otvorenie hraníc, rýchle zlepšovanie ekonomickej situácie doma a možnosť voľby spôsobu zárobku na strane druhej, oslabili koherenciu skupín. Neznamená to však, že máme do činenia s odklonom od páchania trestných činov, ale skôr s väčšími možnosťami ich páchania, bez prepojenia s jedným prostredím.

V porovnaní s minulými rokmi došlo aj k zníženiu početnosti skupín. Za posledné roky nebola odhalená žiadna skupina s podobným rozsahom ako niekdajšie zločinecké konzorciá ako „Pruszków“, gdanské skupiny, skupina „Krakowiaka“, lodžská chobotnica alebo dolnosliezské skupiny prepojené s viedenským podsvetím¹⁸. Poslednou z odhalených veľkých skupín bola „mokotowska“ skupina, ktorá vďaka kontaktom svojho šéfa vydržala najdlhšie¹⁹. V súčasnosti dominujú menšie skupiny, ktoré často pôsobia v dost' širokom meradle. Zdá sa, že došlo k istému odklonu od územného dosahu pôsobenia skupín. Takýto charakter majú ešte skupiny kriminálneho charakteru, ktorých základným zdrojom príjmov je vymáhanie výpalného za takzvanú ochranu. Pôsobia najmä v turisticky zaujímavých regiónoch, často v malomestských rekreačných strediskách, so slabou policajnou ochranou a mizivým záujmom zo strany orgánov zriaďovaných na boj proti organizovanému zločinu.

Stály pokles počtu udalostí zúctovacieho charakteru nasvedčuje o pomerne stálom rozdelení teritórií. K výnimkám patria najmä atentáty s použitím výbušnín, výrazne klesol aj počet trestných činov s použitím strelnej zbrane.

Tabuľka číslo 1. Vybraná štatistika trestnej činnosti v Poľsku.
Explozie výbušných zariadení a výbušnín

Explozie výbušných zariadení a výbušnín	2005	2006	2007	2008
Počet explózií výbušných materiálov a výbušnín	47	31	46	39
Počet smrteľných obetí v dôsledku explózie	6	3	11	4
Počet ranených v dôsledku expozície	38	20	31	27
Počet zistených a zadržaných páchatel'ov falošne oznamujúcich umiestnenie výbušnín	122	283	382	200
Počet zaistených výbušnín	772,1 kg	1008,3 kg	3020,1 kg	3140,6 kg
Počet zaistených samočinných výbušných zariadení	18	29	58	26

Zdroj: Vlastná práca na základe údajov Policajného prezidia

¹⁸ 25 lat dla „Krakowiaka“, „Gazeta.pl Wiadomości“ 03.11.2006,

Internet <http://wiadomosci.gazeta.pl/Wiadomosci/1,80269,3717064.html> (data uzyskania 20.11.2009).

¹⁹ Szef „grupy mokotowskiej“ czeka na apelację, „Wirtualna Polska. Wiadomości“, 27.01.2009, Internet <http://wiadomosci.wp.pl/kat,1342,title,Szef-grupy-mokotowskiej-czeka-na-apelacje,wid,10790216,wiadomosc.html> (data uzyskania 20.11.2009).

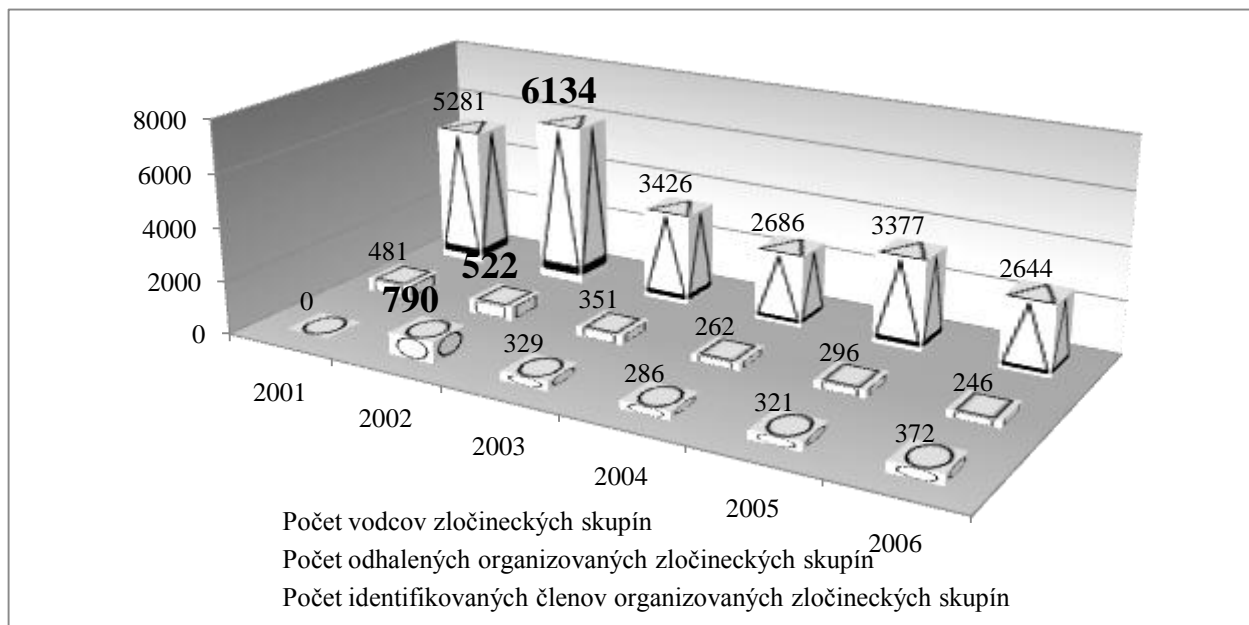
Priama štruktúra skupiny závisí najmä od charakteru jej pôsobenia. Základom moci spravovanej v kriminálnej a často aj drogovej skupine je naďalej predovšetkým strach a vynucovanie poslušnosti silou. Do skupiny patria najmä osoby bez vzdelania, z občas generácie patologických prostredí. Vyznačujú sa väčšou disciplínou a snahou získania väčšej podpory v sebe známom prostredí. Medzi členov patria aj osoby, ktoré predtým neprichádzali do konfliktu s právom a podieľajú sa na činnosti skupiny alebo ju podporujú, najmä z ekonomického hľadiska alebo pod fyzickým nátlakom. Tieto si často neuvedomujú rozsah kriminálnej činnosti. Na ich čele obyčajne stoja viacnásobne trestané osoby, ktoré rýchlo preberajú vedúce postavenie po predchodcoch na istý čas vylúčených justíciou. V týchto skupinách dochádza k nižšej rotácii, prebieha boj o postavenie a možnosť jeho straty, napríklad v dôsledku zneuctenia môže spôsobiť nevypočítateľné reakcie, čo sa stalo na jar 2007 vo Wołomine.

Inú štruktúru majú skupiny pôsobiace vo sfére ekonomického zločinu. Badat' tu najmä veľmi veľký rozdiel medzi materiálnym postavením vodcov a zvyšných členov skupiny. Štruktúra skupiny spravidla funguje „pod zásterkou“ rôznych zdanlivo legálnych podnikateľských aktivít. V súčasnosti je zriedkavé používanie násilia na realizáciu cieľov skupiny, hoci séria podpaľačských útokov na parkoviskách prepravných firiem môže svedčiť o urputnom boji medzi skupinami kontrolujúcimi túto oblasť podnikateľskej činnosti. V rivalite však spravidla vyhrávajú tie skupiny, ktoré disponujú najväčším kapitálom, majú korupčné prepojenia so zástupcami správy a sú majiteľmi podnikateľských subjektov rozhodujúcich o možnosti účasti na najzaujímavejších projektoch. Takéto skupiny tvoria predovšetkým bývalí úradníci, zamestnanci orgánov trestného stíhania a justície, daňového aparátu a osoby s dobrými kontaktmi v politických štruktúrach. Po vstupe Poľska do Európskej únie sa prejavuje snaha zločineckých skupín nadväzovať kontakty s orgánmi, ktoré majú vplyv na prerozdelenie prostriedkov dotovaných Európskou úniou. Nasvedčujú o tom početné zistené veci súvisiace s fungovaním niektorých agentúr.

3. Súčasná ohrozenia organizovanou trestnou činnosťou v Poľsku. Vybrané štatistické údaje o odhalených ohrozeniach zo strany organizovaných zločineckých štruktúr a efektov ich prekonávania

Boju proti organizovanému zločinu v Poľsku sa venuje viacero inštitúcií a služieb. Prakticky len Centrálny úrad pre vyšetrovanie (ďalej: CBS) už roky uverejňuje informácie o boji proti organizovanému zločinu, ktorý môžeme použiť ako porovnávací materiál. Základným ukazovateľom charakterizujúcim rozsah ohrozenia môže byť počet osôb, ktoré CBS kontroluje v rámci vyšetrovania súvisiaceho s fungovaním organizovaných zločineckých štruktúr.

Diagram číslo 1. Porovnanie číselných údajov o organizovaných zločineckých skupinách vyšetrovaných Policajným zborom v rokoch 2001 – 2006.

Zdroj: Vlastná práca na základe údajov Policajného prezidia

Badateľne výrazne sa mení rovnako počet odhalených skupín, ako aj ich členov. Príčinu tohto stavu môžeme hľadať najmä vo výnimočne intenzívnych činnostiach CBS v rokoch 2000 – 2002, keď došlo k rozbitiu početných a dobre zorganizovaných najväčších poľských skupín. Mnohé z nich boli navzájom úzko prepojené, hoci vzhľadom na miesto ich pôsobenia a vlastných vodcov boli vnímané samostatne. Od roku 2004 pôsobí stály počet skupín a počet ich členov. Naopak sa rozrastá skupina osôb, ktoré boli uznané za vodcov týchto skupín, čo by mohlo vyplývať z prísnejšej interpretácie predpisu čl. 258 § 3 Trestného zákonníka²⁰. Priemerná početnosť skupín sa už roky udržiava na nezmenenej úrovni 10 – 11 osôb a vedúce funkcie v skupine spravujú 1 – 2 osoby. Hodnotenie v správe CBS za rok 2006, ktorá uvádza, že skupiny sú v súčasnosti početne menšie ako niekoľko rokov dozadu, je preto nepresné.

3.1 Nastolené smery aktivít zločineckých skupín v Poľsku

V štatistike boja proti organizovanému zločinu už roky figuruje rozdelenie zločineckých skupín podľa základnej oblasti ich záujmu. Je to dôležité zjednodušenie, pretože ako vieme z praxe, takmer každá skupina koná v rámci svojich možností s cieľom dosiahnuť zisk, bez ohľadu na to, čoho sa týkajú. Pole pôsobenia sa môže v rôznych obdobiach meniť. Pri zadefinovaní skupiny ako „kriminálnej“, „ekonomickej“ alebo „drogovej“, zohľadňujeme informácie o nej vo chvíli vyhotovenia dokumentu.

²⁰ Čl. 258

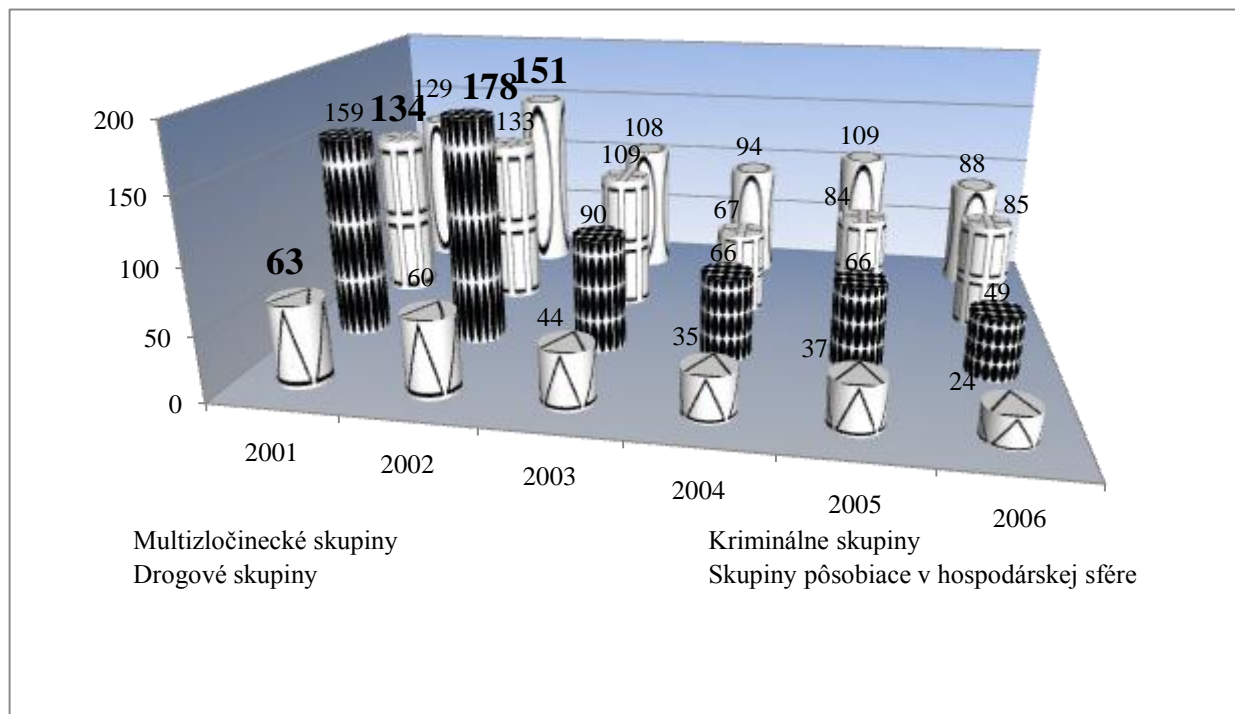
§1. Kto sa združuje v organizovanej skupine alebo podieľa na vzťahu, účelom ktorého je páchanie trestnej činnosti alebo daňovej trestnej činnosti, môže byť potrestaný odňatím slobody od 3 mesiacov do 5 rokov.

§2. Ak majú skupina alebo združenie uvedené v §1 ozbrojený charakter alebo je ich účelom páchanie trestnej činnosti teroristického charakteru, páchatel môže byť potrestaný odňatím slobody od 6 mesiacov do 8 rokov.

§3. Kto skupinu alebo združenie uvedené v §1, vrátane skupiny alebo združenia ozbrojeného charakteru zakladá, alebo takúto skupinu alebo združenie riadi, môže byť potrestaný odňatím slobody od roku do 10 rokov.

§4. Kto skupinu alebo združenie zamerané na páchanie trestného činu teroristického charakteru zakladá, alebo takúto skupinu alebo združenie riadi, môže byť potrestaný odňatím slobody na obdobie najmenej 3 rokov.

Diagram číslo 2. Porovnanie číselných údajov o organizovaných zločineckých skupinách podľa určených (Policajným zborom Poľska) smerov ich pôsobenia v rokoch 2001 – 2006.

Zdroj: Vlastná práca na základe údajov Policajného prezidia

Ak zohľadníme štatistické údaje CBS, jasne vidíme isté tendencie vo vzťahu k trestnému smerovaniu organizovaných trestných štruktúr. Jasne badať pokles počtu odhalených skupín zameraných výlučne na kriminálnu trestnú činnosť. Skupiny tohto typu prevládali v rokoch 2001 – 2002. Vyplyvalo to z ešte pomerne krátkeho pôsobenia týchto skupín a nielen v Poľsku môžeme sledovať postupný vývoj, v rámci ktorého sa zločinecké skupiny v prvom období svojej existencie venujú najprv najjednoduchším aktivitám, medzi ktoré patria kriminálne trestné činy ako vymáhanie, výpalné alebo výtržnícka trestná činnosť. Druhý dôvod môžeme hľadať v chabých skúsenostiach ekonomického odboru CBS v tej dobe, ktorý sa začal formovať až koncom roku 2000. Od roku 2003 môžeme sledovať početnú prevahu odhalených skupín páchajúcich trestnú činnosť súvisiacu s oblasťou hospodárstva. Vyplyva to rovnako zo zvyšovania účinnosti CBS v tomto rozsahu, no najmä z badateľnej možnosti dosiahnutia vyšších ziskov v týchto formách trestnej činnosti. Na viac-menej rovnakej úrovni sa udržiava podiel skupín zameraných na drogovú trestnú činnosť, pričom môžeme sledovať dokonca miernu rastovú tendenciu. Je to v prevažnej miere výsledkom zmien, ku ktorým dochádza pri dopyte spoločnosti po omamných látkach. Poľský trh s drogami sa čoraz viac podobá trhom štátov západnej Európy, mení sa dopyt po jednotlivých skupinách látok, celkovo sa však tento dopyt zvyšuje.

Tabuľka číslo 2. Porovnanie číselných údajov o zaistených drogách Policajným zborom Poľska v rokoch 2005 – 2008 (v kilogramoch a kusoch).

Typ	2005	2006*	2007	2008
Amfetamín	308,6 kg	171,2 kg	390,5 kg	355,6 kg
Marihuana	201,4 kg	91 kg	320,6 kg	459,8 kg
Hašiš	72,5 kg	9,8 kg	28,4 kg	114,2 kg
Heroín	41,13 kg	76,3 kg	123,6 kg	78,6 kg
Kokaín	12,8 kg	1104 kg	154,2 kg	27,6 kg
LSD	2157 ks.	219 ks.	322 ks.	321 ks.
Extáza	487001 ks.	65315 ks.	598000 ks.	609000 ks.
Ilegálne laboratória	20	12	14	15

* údaje sa týkajú drog zaistených Centrálnym úradom pre vyšetrovanie Policajného prezídia vo Varšave

Zdroj: Vlastná práca na základe údajov Policajného prezídia

Výrazne sa, naopak, znižuje počet skupín páchajúcich multizločineckú činnosť, čo si vyžaduje uplatnenie výrazných opatrení, disponibilitu príslušných vedomostí a rozsiahlych kontaktov vrátane medzinárodných. Môže to nasvedčovať komplikáciám v obrodzovaní husto rozšírených zločineckých korporácií rozbitých v rokoch 2000 – 2002 a vzniku nových zločineckých kartelov.

3.2 Účasť cudzincov na organizovanom zločine v Poľsku

V deväťdesiatych rokoch 20. storočia sa za veľmi výrazné riziko považoval prienik na poľské územie po rusky hovoriacich organizovaných zločineckých skupín. Tieto skupiny figurovali najmä vo sfére kriminálnej trestnej činnosti, čiže násilného vydierania, výpalníctva, prepádavania nákladných automobilov prepravujúcich veľmi cenný náklad, krádeží motorových vozidiel, kontrolovania prostitúcie. Rokmi sa toto ohrozenie výrazne znižovalo. Spôsobil to najmä znížený záujem týchto skupín o územie Poľska a presunutie do štátov západnej Európy a Spojených štátov, kde dosahovali oveľa vyššie zisky. V roku 2006 bolo odhalených len 43 cudzincov prepojených s organizovanými zločineckými štruktúrami, najmä občanov Ukrajiny, Bieloruska a Arménska. Len 12 z nich boli obvinení z účasti na páchaní organizovaného zločinu v rámci skupiny, z ktorých traja za organizovanie a riadenie skupiny.

V predošlých rokoch bolo odhalené oveľa väčšie ohrozenie zo strany cudzincov: v roku 2003 – 412 osôb, najmä Ukrajincov, Bielorusov, Litovcov, Rusov, Čechov, Turkov, Nemcov, Vietnamcov a Albáncov. Predmetom ich činnosti bolo najmä ohrozenie života a zdravia – 55, krádeže motorových vozidiel a nákladov – 34, drogové trestné činy – 145, ekonomické a daňové trestné činy – 59, obchodovanie so zbraňami a strelivom – 16, obchodovanie s ľuďmi – 18. V roku 2004 bolo odhalených už len 267 cudzincov prepojených s organizovanými zločineckými skupinami. Údaje z tohto roku boli zobrazené na diagramoch číslo 3 a 4. Na podobnej úrovni sa udržali tieto ohrozenia v roku 2005, keď bolo odhalených 271 cudzincov pôsobiacich v zločineckých skupinách v Poľsku. Podobne ako v predošlých rokoch to boli najmä Ukrajinci – 47, Litovci – 27, Nemci – 20, Rusi – 19, Česi – 19 a Čechi – 11.

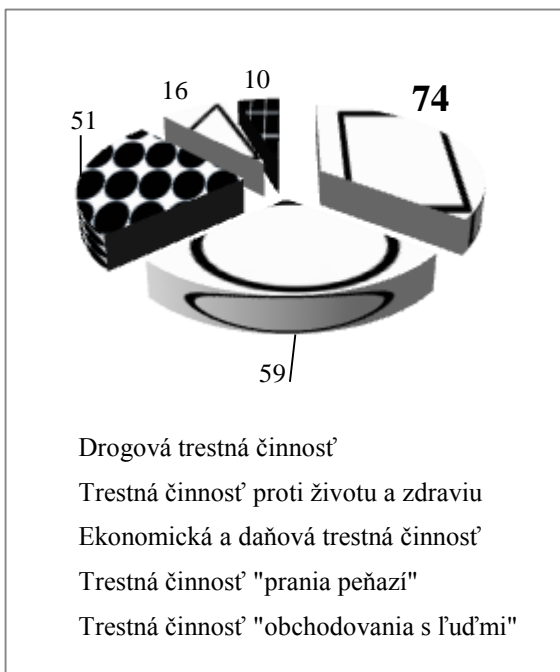
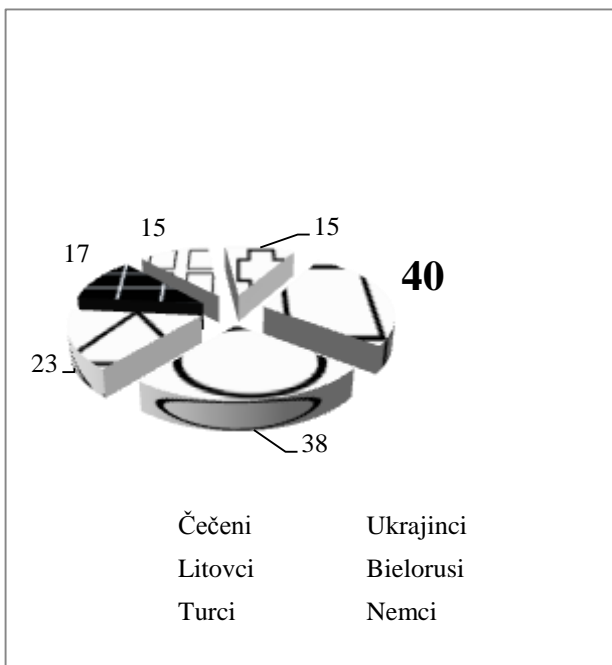

Diagram číslo 3. Porovnanie cudzincov, členov organizovaných zločineckých skupín pôsobiacich na území Poľska v roku 2004

Diagram číslo 4. Charakter trestných činov spáchaných (identifikovaných) v Poľsku cudzincami – členmi organizovaných zločineckých skupín v roku 2004

Zdroj: Vlastná práca na základe údajov Policajného prezídia

Tieto číselné údaje môžu poukazovať na to, že Poľsko sa stalo menej zaujímavým miestom pre medzinárodnú organizovanú trestnú činnosť. Spôsobiť to mohlo mnoho faktorov. Medzinárodné skupiny predovšetkým tvoria rozsiahle multizločinecké štruktúry. Uvedený

výrazný pokles počtu takýchto skupín v Poľsku obmedzuje možnosť účasti cudzincov v ich štruktúrach. Najväčší počet cudzincov organizovaných v zločineckých skupinách v Poľsku pochádzal z krajín bývalého Sovietskeho zväzu, čiže po rusky hovoriacich krajín. Vstup Poľska do Európskej únie a užšia kontrola jej východných hraníc podstatne skomplikovali voľný pohyb osôb. Ako vyplýva z údajov o organizovanom zločine v západnej Európe a Spojených štátoch, v týchto krajinách sa výrazne zvýšilo ohrozenie zo strany po rusky hovoriacich skupín. Nachádzajú tam možnosť dosiahnuť podstatne vyššie zisky ako v Poľsku, ktoré sa z tohto hľadiska stalo menej atraktívnou krajinou.

4. Organizovaná kriminálna trestná činnosť v Poľsku. Stručná charakteristika vybraných kategórií trestných činov

Vymáhanie výpalného od legálne pôsobiacich podnikateľských subjektov sa v Poľsku začiatkom deväťdesiatych rokov 20. storočia stalo výrazným problémom. Týkalo sa to najmä obchodných objektov, poskytovateľov služieb, gastronomických, turistických a zábavných zariadení. Neustálym dôvodom bolo vymáhanie poplatkov za takzvanú „ochranu“. V deväťdesiatych rokoch výpalníctvo súviselo s legálnymi bezpečnostnými firmami kontrolovanými zločineckými skupinami. Definitívnym výsledkom výpalníckych praktík bolo prevzatie firmy zločineckou skupinou alebo odstúpenie majiteľa z jej riadiaceho postu.

Najväčšiemu riziku boli a naďalej sú vystavené firmy vykonávajúce prinajmenšom čiastočne nelegálnu podnikateľskú činnosť, ako je zavádzanie alkoholu na trh bez spotrebnej dane, nadobúdanie výhod z cudzej prostitúcie alebo obchodovania s drogami. Majitelia týchto firiem prirodzene neprejavujú záujem o spoluprácu s orgánmi trestného stíhania, čo páchatelia bezohľadne využívali. Vážne ohrozenie predstavovali etnické skupiny, ktoré od svojich rodákov podnikajúcich v Poľsku vymáhali výkupné (po rusky hovoriace, vietnamské a balkánske skupiny). Orgány trestného stíhania obyčajne nevedeli veľa o ich činnosti, pretože väčšina týchto prípadov nebola hlásená.

Ďalším vážnym ohrozením, v súčasnosti obmedzeným, boli únosy s cieľom vymôcť výkupné. Týkali sa najmä rodín osôb s vysokými príjmami, ktoré mali prostriedky na vyplatenie výkupného páchatelom. Dochádzalo aj k početným únosom osôb páchajúcich trestnú činnosť alebo ich rodín. V takýchto prípadoch mali páchatelia záruku, že rodiny nebudú informovať orgány trestného stíhania a výkupné zaplatia. Chabé skúsenosti orgánov trestného stíhania s takýmito trestnými činmi, nedostatok operačných vedomostí o zločineckých skupinách, chyby počas operačno-pátracích činností viedli v mnohých prípadoch k situáciám, v ktorých páchatelia napriek získaniu výkupného unesené osoby zabíjali. Vyše desiatky úspešne vykonaných operácií oslobodenia unesených, zavedenie osvedčených algoritmov konania do praxe v podobných prípadoch a vysoké tresty pre odhalených páchatelov viedli k poklesu činov tohto typu.

ROK	KRÁDEŽ A LÚPEŽNÉ VLÁMANIE (ZISTENÉ TRESTNÉ ČINY) ČL. 278 PAR. 1 A ČL. 279 PAR. 1
2008	17669
2007	21284
2006	30529
2005	45292
2004	51150
2003	54291
2002	53674
2001	59458
2000	68062
1999	71543
1998	61151
1997	53319
1996	47557
1995	50684
1994	42021
1993	15286

Tabuľka číslo 3. Vybraná štatistika trestnej činnosti v Poľsku. Automobily – krádeže.
Počet zistených trestných činov

Zdroj: Vlastná práca na základe údajov
Policajného prezídia

Mimoriadne závažné ohrozenie dlhoročne predstavovali skupiny špecializované na krádeže motorových vozidiel rovnako v tuzemsku, ako aj v zahraničí – najmä v Nemecku. V procese krádeže automobilov Poľsko figurovalo rovnako ako štát, v ktorom boli kradnuté autá získavané na prepašovanie do zahraničia, tranzitný štát – Poľskom viedli trasy prevádzania vozidiel do štátov východnej Európy, do Čiech, Rumunska, a dokonca na Blízky Východ, ako aj cieľová krajina, do ktorej smerovali vozidlá kradnuté v západnej Európe a Spojených štátoch. Ešte pred niekoľkými rokmi sa predpokladalo, že v Poľsku sa nachádza centrum medzinárodnej automobilovej trestnej činnosti. Značná časť týchto vozidiel, najmä kradnutých v zahraničí bola prevážaných cez Poľsko do rusky hovoriacich krajín. Túto trestnú činnosť vykonávali najmä skupiny so zmiešaným etnickým zložením. V Poľsku sú predmetom krádeže rovnako drahé luxusné vozidlá, ktoré spravidla smerujú na trh štátov bývalého Sovietskeho zväzu, na Blízky Východ alebo do štátov Severnej Afriky, ako aj populárne automobily.

Tieto vozidlá, aj kradnuté v zahraničí, sa po rozmontovaní dostávajú na obrovský trh s náhradnými dielmi pôsobiaci pri automobilových burzách, autobazároch a autoservisoch. Pokus o vytvorenie oficiálne pôsobiacich informatizovaných firiem zameraných na sprostredkovanie dodávok náhradných dielov do tisícok firiem rekonštruujúcich automobily v Poľsku nepriniesol úspechy, pretože trh je presýtený lacnými dielmi pochádzajúcimi z krádeží. Rovnaký osud postrelol aj systémy označovania náhradných dielov profesionálne pripravené v rámci spolupráce s vedeckými strediskami, ktorých uplatňovanie by znemožnilo ich uvádzanie na trh. Tento neúspech svedčí o rozsahu kriminality a vplyve vodcov skupín. Táto situácia sa čiastočne zmenila v rokoch 2001 – 2003 po rozbití najväčších poľských zločineckých skupín a účinnom prerušení koridorov pašovania kradnutých automobilov. Dôležitú úlohu zohrávala aj rýchla informatizácia údajov o vozidlách pohybujúcich sa po Poľsku. Hlavné postavenie v krádeži a obchodovaní s kradnutými autami majú po rusky hovoriace skupiny. Znížený pokles krádeží áut zaznamenaný za posledné dva roky súvisí s presýtením trhu rovnako automobilmi, ako aj náhradnými dielmi, vyplývajúcim

z ekonomického rastu, ktorý pociťujú čoraz širšie skupiny spoločnosti. Umožňuje to tak nákup automobilov v lepšom technickom stave, ktoré si nevyžadujú taký počet náhradných dielov, ako aj nákup originálnych náhradných dielov, síce drahších, ale legálneho pôvodu.

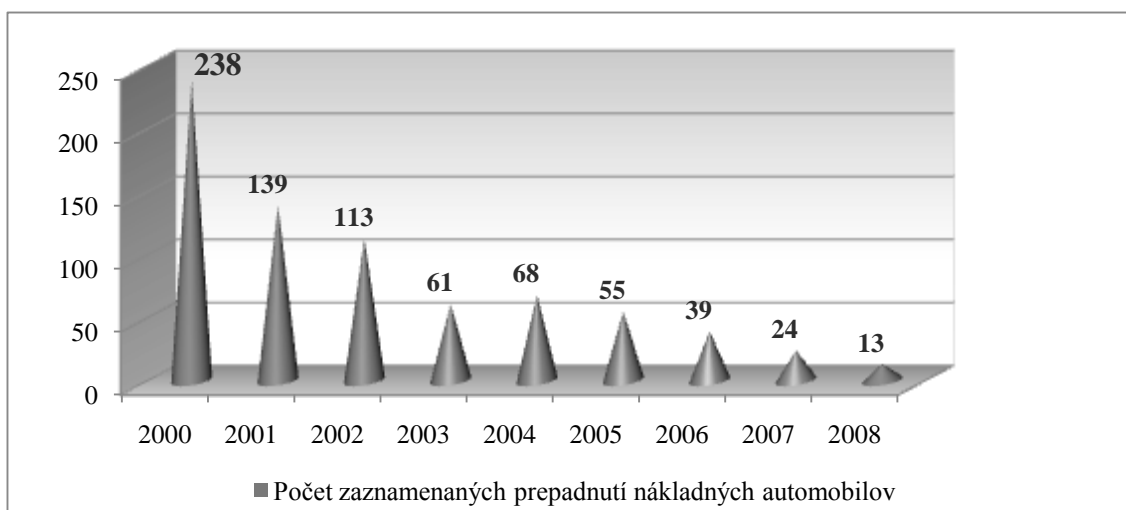
Na európske pomery poľskou „špecialitou“ sa stali vlámnia do zlatníctiev. Ich frekvenciu dosiahla takú úroveň, že sa nimi začali zaoberať Eurojust a Europol. Tieto vlámnia boli nazývané ako „baranidlové krádeže“ a ich páchatelmi boli poľsko-nemecké skupiny. Nemeckí členovia týchto skupín preverovali veľké zlatníctva, ktoré na reklamné účely po uzavretí predajne neukrývali cenné predmety v trezoroch, ale nechávali ich vo výkladoch strážených pancierovými sklami, poplašnými systémami a ochranou. Úlohou poľských členov skupiny bola príprava špeciálne vystužených, predtým ukradnutých vozidiel, ktorými sa narážalo do výkladov, z ktorých bola bleskurýchle kradnutá cenná bižutéria v nich ponechaná. Úzka spolupráca poľského a nemeckého policajného zboru viedla k rozbitiu niekoľkých takýchto skupín.

V zahraničí, najmä Škandinávií a Rakúsku, pôsobili poľské zločinecké skupiny zamerané na krádeže špecializovaného vybavenia remeselných podnikov – najmä optických zariadení a vybavenia do autoumyvárni.

Cestné lúpežné prepadnutia v Poľsku predstavovali veľmi závažné ohrozenie v deväťdesiatych rokoch minulého a prvých rokoch tohto storočia. Organizované, často medzinárodné, zločinecké skupiny (najmä z bývalého Sovietskeho zväzu) pôsobili na tranzitných koridoroch medzi našou západnou hranicou a hraničnými priechodmi s Ukrajinou, Bieloruskom, Litvou a Ruskom. Najohrozenejší bol koridor Šwiecko – Terespol, Zgorzelec – Medyka, Varšava – Kuźnica Biłostocka a cesty v prihraničných krajoch. Len za rok 1996 bolo zaznamenaných 698 cestných lúpežných prepadnutí. V neskorších rokoch tento fenomén nabral na sile a svoje apogeu dosiahol v rokoch 1999 – 2002. Najčastejšie používanými metódami cestných lúpežných prepadnutí boli: metóda „na policajta“, metóda podložením „kolíka“ a lúpežné prepadnutie na parkovisku.

Až po prijatí koordinovaných opatrení Policajného zboru a Pohraničnej stráže došlo k významnému obmedzeniu tohto fenoménu, ktorému sa venovali rovnako rusky, ako aj poľsky hovoriace skupiny.

Diagram číslo 5. Počet trestných činov – prepadnutí kamiónov v Poľsku v rokoch 2000 - 2008.

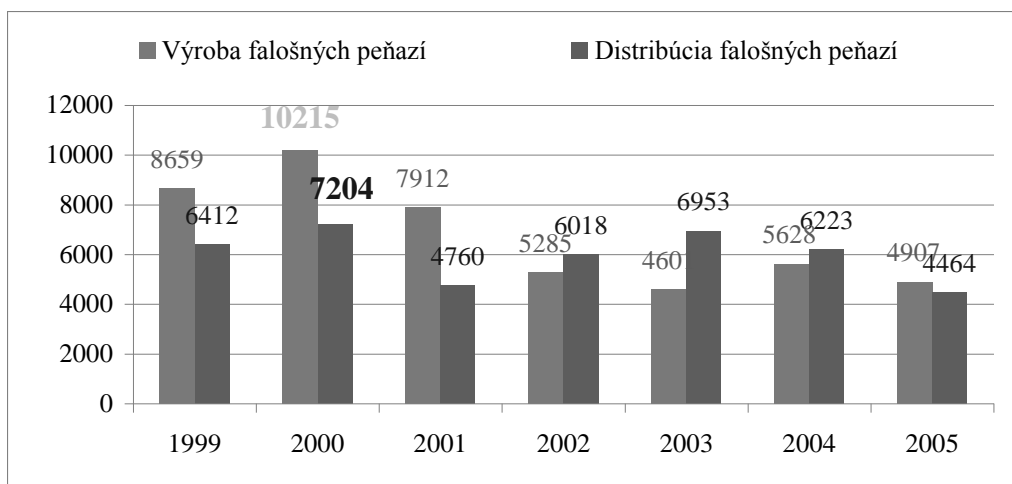

Zdroj: Vlastná práca na základe údajov Policajného prezídia

4.1 Falšovanie peňazí

Falšovanie peňazí vo veľkom rozsahu je doménou organizovaných zločineckých skupín, nakoľko nezahŕňa len technické činnosti súvisiace s ich výrobou, ale aj mnohé prípravné činnosti a ich bezpečnú distribúciu. Príprava zahŕňa tlač alebo dodanie originálnych matric a najkvalitnejších polygrafických zariadení. Tieto zariadenia sú výrobcami špeciálne označované a ich distribúcia a ďalšie využitie je spravidla monitorované. Preto si získanie takýchto zariadení vyžaduje súčinnosť mnohých osôb. Neobyčajne dôležitým problémom je výroba papiera čo najpribližnejšieho originálnemu alebo nelegálne získanie papiera priamo u výrobcu. K takejto situácii došlo v deväťdesiatych rokoch 20. storočia, keď jedna z varšavských skupín získala originálny papier určený na výrobu rubľov. Nemenej dôležité je zabezpečenie systému kolportáže falošných peňazí. Podmienkou je, že cena falošnej bankovky sa zvyšuje v závislosti od toho, z ktorého okruhu kolportérov pochádza. Najlacnejšie sú bankovky „z prvej ruky“, v tejto oblasti však majú transakcie s nimi skôr veľkoobchodný charakter. V Poľsku sa falšovanie peňazí do najväčšej miery rozvinulo práve v deväťdesiatych rokoch. Od roku 2001 počet prípadov falšovania a kolportovania falošných peňazí odhalených Políciou klesá. Odhalené trestné činy podľa čl. 310 § 1 Trestného poriadku (výroba) a § 2 (distribúcia):

Diagram číslo 6. Porovnanie počtu trestných činov falšovania peňazí (výroba a distribúcia) v Poľsku v rokoch 1999 - 2005.

Zdroj: Vlastná práca na základe údajov Policajné prezídium

Falšované sú najmä dolárové a euro bankovky. Zriedkavejšie aj poľské bankovky. Proces falšovania peňazí vo veľkom rozsahu si spravidla vyžaduje spoluprácu medzi skupinami z rôznych štátov. Pre bezpečnosť skupiny je dôležité, aby boli väčšie série falošných bankoviek distribuované v inom štáte než v tom, v ktorom boli vyrobené.

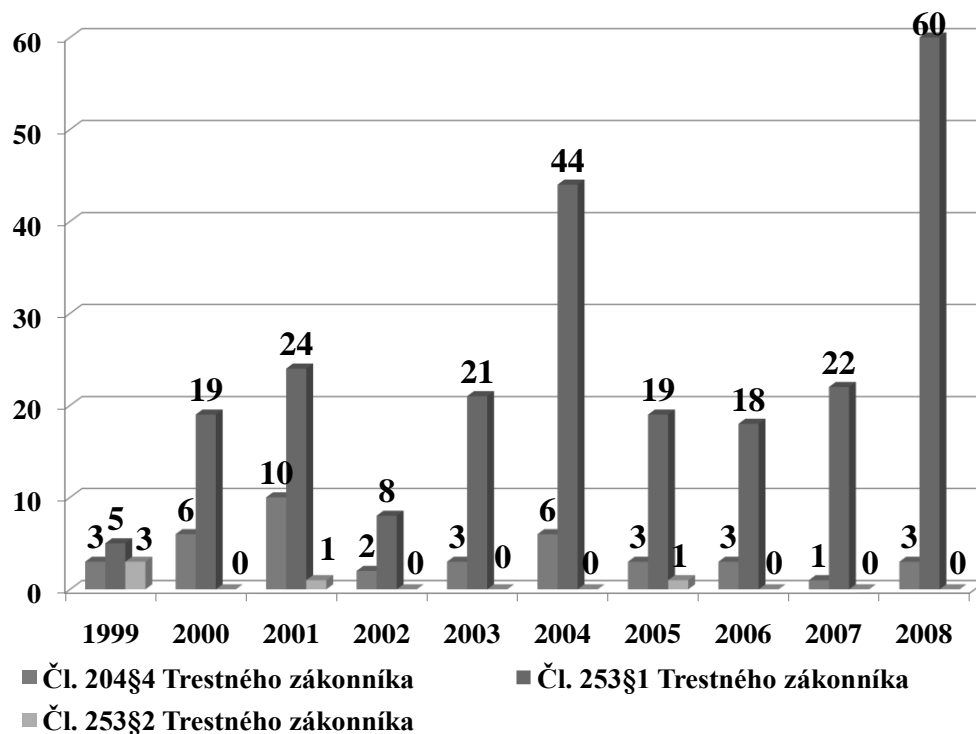
4.2 Obchodovanie s ľuďmi

Jednou z najrýchlejšie sa rozvíjajúcich foriem organizovaného zločinu je obchodovanie s ľuďmi. Potrebe medzinárodnej koordinácie boja s týmto javom bola pozornosť venovaná začiatkom deväťdesiatych rokov 20. storočia. Nevyhnutnosť prijatia účinných medzinárodných opatrení bola uvedená v Odporúčaniach Rady Európskej únie z 29. a 30. novembra 1993²¹. Tomuto problému sa pozornosť venovala aj v rozhodnutiach Európskeho

²¹ Internet <http://www.ms.gov.pl/ue/translation/91999JHA10088.doc>. (data uzyskania 20.11.2009).

parlamentu z 18. januára a 19. septembra 1996. V ich dôsledku Rada Európy prijala jednotnú akciu 96/700/JHA a 97/154/JHA spočívajúcu na sformulovaní programu „STOP“ obchodovaniu ľuďmi a sexuálnemu zneužívaniu detí. Na základe tohto programu boli začaté široko ponímané školiace, výskumné a informačné aktivity zamerané na zvýšenie spoločného povedomia o obchodovaní ľuďmi. Z jeho prostriedkov boli financované početné školenia, výmena informácií a spolupráca medzi expertmi bojujúcimi proti obchodovaniu ľuďmi v jednotlivých štátoch. V programe bol definovaný pojem obchodovania ľuďmi a sexuálneho zneužívania detí a dospelých. Tento program bol predĺžený v roku 2001 a boli doň zaradené kandidátske štáty uchádzajúce sa o vstup do Európskej únie, vrátane Poľska.

Diagram číslo 7. Porovnanie počtu odhalených trestných činov týkajúcich sa obchodu s ľuďmi v Poľsku v rokoch 1999 - 2008²².

Zdroj: Vlastná práca na základe údajov Policajného prezídia

4.3 Trestná činnosť proti kultúrnemu vlastníctvu

Poľské zbierky kultúrneho vlastníctva sú výrazne chudobnejšie ako v iných krajinách,

²² Čl. 204

§1. Kto za účelom dosiahnutia majetkovej výhody povzbudzuje inú osobu na vykonávanie prostitúcie alebo jej to uľahčuje, môže byť potrestaný odňatím slobody od 3 rokov.

§2. Podľa par. 1 môže byť trestaný ten, kto čerpá majetkové výhody z vykonávania prostitúcie inou osobou.

§3. Ak je osoba uvedená v par. 1 alebo 2 neplnoletá, páchatel' môže byť potrestaný odňatím slobody od roku do 10 rokov.

§4. Podľa par. 3 môže byť trestaný ten, kto zväbi alebo unesie inú osobu za účelom vykonávania prostitúcie do zahraničia.

Čl. 253

§1. Kto obchoduje s ľuďmi dokonca s ich súhlasom, môže byť potrestaný odňatím slobody na obdobie najmenej 3 rokov.

§2. Kto sa za účelom dosiahnutia majetkovej výhody venuje organizovaniu adopcie detí v rozpore s ustanoveniami zákona, môže byť potrestaný odňatím slobody od 3 mesiacov do 5 rokov. Zákon zo 6. júna 1997 Trestný poriadok (Dz. U., z 1997 r. Nr 88, poz. 553 v znení zmien a doplnkov).

čo vyplýva najmä z historických podmienok. Aj naďalej však vzhľadom na pomerne nízke ceny a slabú ochranu predstavujú predmet záujmu medzinárodných zločineckých skupín. Skutočnou plagiou sú krádeže v sakrálnych objektoch, knižniciach a vedeckých strediskách. V zmysle zákona o ochrane kultúrnych pamiatok sa ochrana vzťahuje na pamiatky, čiže nehnuteľnosti alebo huteľnosti, ich časti alebo súčasti, ktoré predstavujú ľudské dielo alebo dielo súvisiace s jeho činnosťou a predstavujú svedectvo minulej epochy alebo udalosti, ktorých uchovanie je v spoločnom záujme vzhľadom na ich historickú, umeleckú alebo vedeckú hodnotu²³. Pamiatkami sú:

- nehnuteľné pamiatky;
- huteľné pamiatky, vrátane:
 - výtvarných diel, umeleckého remesla úžitkového umenia;
 - kolekcií predstavujúcich zbierky zozbieraných a usporiadaných predmetov;
 - numizmatik, militantných pamiatok, štandard, pečatí, odznakov, medailí a vyznamenaní;
 - technických diel nasvedčujúcich materiálnej kultúre a príznačných pre dávne a nové formy hospodárstva;
 - knihovníckych materiálov;
 - hudobných nástrojov;
 - ľudových umeleckých diel a ručných prác;
 - predmetov zvečňujúcich historické udalosti, činnosť výnimočných osôb a inštitúcií.

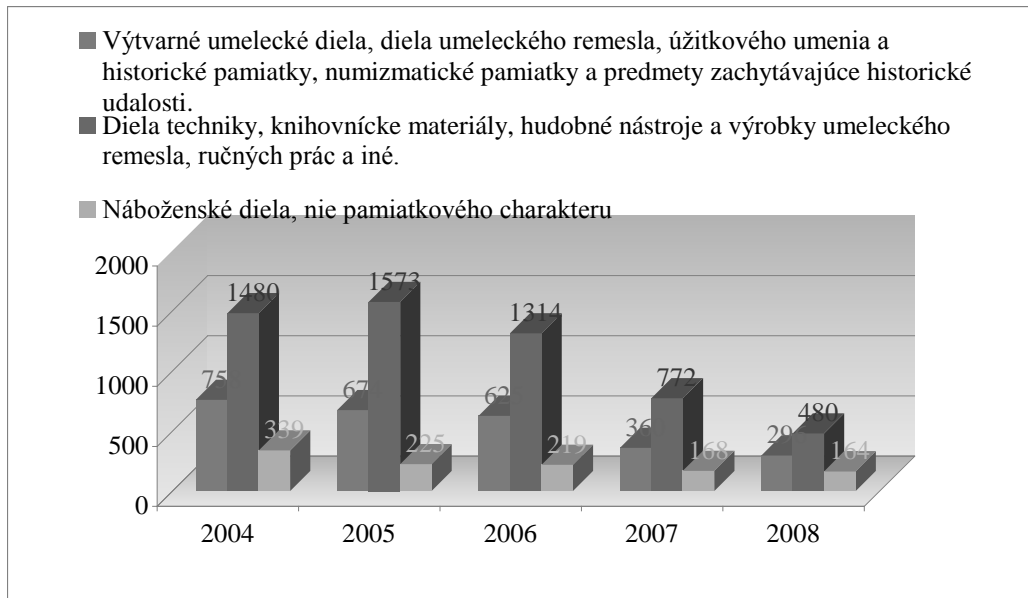
Kultúrne majetky najvyššej hodnoty sú kradnuté spravidla na objednávku a pašované k zahraničným zberateľom. Tak to bolo aj v prípade obrazu Matky Božej Gościeszyńskiej získaného zo Švédska Úradom pre boj s organizovaným zločinom Policajného prezídia v roku 1999²⁴ alebo archívnych zbierok z knižnice Jagelovskej univerzity.

Poľské kultúrne majetky nie sú častým objektom záujmu organizovaných zločineckých skupín. Dosiachnutie vysokých ziskov v ich prípade si totiž vyžaduje bohaté vedomosti a nadviazanie správnych kontaktov rovnako v prostredí zberateľov, obchodníkov s umeleckými dielami, ako aj vedeckých pracovníkov. Preto sú dokonca aj vysoké straty, ktoré poľská kultúra utrpela v dôsledku kriminálnej činnosti (krádež a vývoz starých tlačovín z knižnice Jagelovskej univerzity) skôr dielom osôb konajúcich na vlastnú päsť, prepojených s prostredím, ktoré sa takýmto hodnotám venuje profesionálne. Markantným problémom sú už roky a aj v súčasnosti menšie kriminálne skupiny, ktoré sa venujú krádežiam sakrálnych umeleckých diel zo slabo zabezpečených objektov.

²³ Zákon z 23. júla 2003 o ochrane pamiatok a starostlivosti o pamiatky (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568).

²⁴ ROGACZ, T. *Jak się człowiek do Niej modli, to się modlitwa sprawdza. Gościeszyńska Madonna*, „Pałuki – Tygodnik Lokalny” nr 14/2005.

Diagram číslo 8. Porovnanie počtu trestných činov proti pamiatkam (krádež, zničenie) v Poľsku za roky 2004 – 2008.

Zdroj: Vlastná práca na základe údajov Policajného prezídia

Záver

Možnosti prispôsobenia organizovaných zločineckých skupín sú výnimočné. Pôsobia ako podniky, ktoré svoju činnosť prispôsobujú meniacej sa situácii na trhu. Miesto nerentabilnej činnosti alebo činnosti v danej chvíli s relatívne nízkym ziskom prechádzajú na ziskovejšiu činnosť. Preto stratili význam trestné činy výtržníckeho charakteru. Nahradili ich nové, ktoré zaťažujú najmä ekonomické štátne záujmy.

Sú to trestné činy často s pozadím afér, súvisiace s úradníkmi rôzneho postavenia, týkajúce sa korupcie medzi štátnymi a samosprávnymi úradníkmi, v zdravotníctve, colnej službe a dokonca v športe, týkajúce sa vymáhania gigantických súm úverov, pašovania tovarov s povinnosťou platenia spotrebnej dane, zločineckých praktík pri privatizáciách štátnych podnikov a obchodovaní nehnuteľnosťami, daňových podvodov, prania „špinavých peňazi“ alebo trestnej činnosti s použitím internetu, ako aj v neprospech duševného vlastníctva.

Je to konanie v rámci zločineckého vzťahu, v ktorom došlo k prerozdeleniu rolí a úloh, figuruje v ňom vodcovstvo, hierarchické podriadenie členov a platí svojské sprisahanie mlčanlivosti. Ešte donedávna bola organizovaná zločinecká skupina vnímaná ako banda tupcov v teplákoch, so zlatými reťazami na krku, prevázaných luxusnými limuzínami. V súčasnosti organizované zločinecké skupiny nie sú výrazné. Často sú ťažko identifikovateľné. V ich štruktúrach totiž nájdeme rovnako kriminalistov, ako aj obchodíkov, úradníkov a nezriedka príslušníkov orgánov trestného stíhania. Takéto osoby sú ako páchatelia trestných činov v normálnom živote neidentifikovateľné. Tieto skupiny sú mimoriadne nebezpečné vzhľadom na ich intelektuálny potenciál, premenlivosť, vplyvy, ako aj zraňosť spleť právnych predpisov. Ich trestná činnosť nie je náhodne označovaná ako zločiny „bielych golierov“.

Dnešné organizované zločinecké skupiny v Poľsku sa neobmedzujú na konkrétne územie a často majú nadnárodný dosah. Ich zbraňou už nie je pištoľ. Na realizáciu svojich cieľov využívajú korupciu a úradnícke vplyvy. Boj s takouto podobou organizovaného zločinu je pre orgány činné v trestnom stíhaní vážnou výzvou.

Literatúra

- ALBANESE J. *Contemporary issues In organized crime*, Wyd. Monsey, New York 1995.
- ANDERSON R. *From Mafia to Cosa Nostra*, „American Journal of Sociology 61” 1965, nr 11.
- AUGUSTÍN, P. Štúdia k spôsobu páchania krádeží vlámaním do bytov. In *Notitiae ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae*, roč. 2009, č. 4, s. 33-41. Bratislava : Bratislavská vysoká škola práva, ISSN 1337-6810.
- BLOCK A. A., CHAMBLISS W. J. *Organizing Crime*, New York–Oxford 1981.
- DWORZECKI J. *Medzinárodná spolupráca v rámci prezencie a boja Proti organizovanej kriminalite* [w:] *Bezpečnosť a bezpečnostná veda. Zborník vedeckých a odborných prác zostavil: doc. Ing. L. Hofreiter, Akadémia ozbrojených síl gen. M.R. Štefánika Liptovský Mikuláš 2009.*
- DUYNE P. van, *Crime and commercial activity: an introduction to two half-brothers*, [w:] *Organised Crime Economy, Managing markets in Europe*, (red.) P. van Duyne, K. von Lampe, M. van Dijck, J. L. Newell, Nijmegen 2005.
- GINALSKA T. *Zemsta za czerwoną oberżę*, „Tygodnik Przegląd” 2002, nr 47.
- KONIECZNY J., ABRAMSKI A. *Justycjariusze, hutmani, policjanci. Z dziejów służb ochrony porządku publicznego w Polsce*, Katowice 1987.
- LIPÍŃSKI P. *Mięso, a w środku rzeźnik*, „Gazeta Wyborcza” 10.06.1999 r.
- MISIUK A. *Historia Policji w Polsce. Od X wieku do współczesności*, Warszawa 2008.
- ORNACKA E., PYTLAKOWSKI P. *Alfabet mafii*, Warszawa 2005.
- PACE D. F., STYLES J. C. *Organized Crime, Concepts and Controls, Second Edition*, Englewood Cliffs 1983.
- PAOLI L. *Crime, Law and Social Change*, Wyd. Springer Netherlands, 1997.
- PUZO M. *Ojciec chrestny*, Wyd. Albatros, Szczecin 2007.
- RAU Z. *Przestępczość zorganizowana w Polsce i jej zwalczanie*, Wyd. Zakamycze, Warszawa 2002.
- ROGACZ T. *Jak się człowiek do Niej modli, to się modlitwa sprawdza. Gościeszyńska Madonna*, „Pałuki – Tygodnik Lokalny” nr14/2005.
- SMITH D. C. *Some Thing That May Be Important To Understand About Organized Crime Than Cosa Nostra*, „University of Florida Law Review” 1971, Vol. XXIV, nr 1.

AKTY

- Zákon z 12. októbra 1994 o ochrane ekonomiky a zmene niektorých predpisov trestného práva (Dz. U. z 1994 r. Nr 126 poz. 615).
- Zákon zo 6. júna 1997 Trestný poriadok (Dz. U., z 1997 r. Nr 88, poz. 553 v znení zmien a doplnkov).
- Zákon z 23. júla 2003 o ochrane pamiatok a starostlivosti o pamiatky (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568).

INTERNET

- http://pl.wikipedia.org/wiki/Centralne_Biuro_%C5%9Aledcze
- <http://wiadomosci.gazeta.pl/Wiadomosci/1,80269,3717064.html>
- <http://wiadomosci.wp.pl/kat,1342,title,Szef-grupy-mokotowskiej-czeka-na-apelacje,wid,10790216,wiadomosc.html>
- <http://www.ms.gov.pl/ue/translation/91999JHA10088.doc>

Key words: organized crime, police, forms and methods of work operations, human trafficking, counterfeiting of money.

Summary

Article addresses the problem of organized crime in Poland in the past (in statistical terms) 15 years. The text deals with issues of legal recognition and criminology organized crime (including models and forms), organizational structures and the threat of organized crime in Poland. The material was enriched with selected statistics (in the form of tables and graphs) for the disclosure of risks by organized criminal structures and the effects of their fight by the police.

*kom. dr Jacek Dworzecki
Regionálne riaditeľstvo polície v Katoviciach (Poľsko)
tel. 048 514 416 060
e-mail: jacekdworzecki@o2.pl*

Recenzenti: plk. doc. PaedDr. Samuel Uhrin, CSc., plk. doc. PhDr. Marian Brzybohatý, PhD.